

"דירקטורים מפחדים מתיבת פנדורה ושמה סיכונים סביבתיים"

בארה"ב ובאירופה תחום הביטוחים הסביבתיים מפותח, אולם בישראל הוא רק בחיתוליו. פיטר ברייטסטון, ראש תחום ביטוח סביבתי באי.א.אן העולמית: "קשה היום לחברה להצליח במישור הפיננסי, ובמקביל להתעלם מסוגיות סביבתיות"

ענת ציפקין – כלכליסט 15.06.08, 12:48

לקראת סוף 2009 יידרשו הבנקים בישראל לשקלל סיכונים סביבתיים במתן אשראי ללווים, מהלך שעלול לייקר את האשראי הבנקאי הניתן לחברות. המפקח על הבנקים, רוני חזקיהו, הוציא קובץ הנחיות, המופיעות בימים אלו כטייטה שתגובש לחוזר שיופץ בתחילת אוגוסט. הנחיות אלו עשויות לחלחל במשך הזמן גם למערכת האשראי החוץ-בנקאי, שעליה מפקח אגף שוק ההון באוצר בראשות ידין ענתבי, מערכת שאינה כפופה לנוהלי סיכון אשראי סביבתי.

מדובר במהלך שפועל כבר שנים רבות בארצות הברית ובאירופה. בנקים מובילים בעולם וחברות הנכללות במדד פורצ'ן 500 אימצו עקרונות אלו כבר לפני כמה שנים. נוסף על דרישה זו, יבקש בנק ישראל מהבנקים למנות נושא משרה שיקבל אחריות לניהול הסיכונים הסביבתיים שלהם חשופה החברה, כחלק מתהליך מזעור הסיכונים הסביבתיים שבהם היא פועלת.

איומים חיצוניים המופעלים על חברה ועלולים להשפיע על רווחיה אינם דווקא פיננסיים, ועלולים להגיע במפתיע ממקורות בלתי צפויים, כגון מבעלי עניין, מצרכנים, מרגולטורים ועוד. מדובר בסיכונים הנחלקים לקטגוריות שונות, בין השאר סיכוני שוק, סיכון סביבתי וסיכון תדמיתי. על רקע התפתחויות אלו, והתפיסה הרווחת כי באופן יזום ניתן למנוע אותן, התקיים שבוע שעבר פורום אי.א.אן (AON) לחדשנות ביטוחית.

אי.א.אן היא הברוקר הגדול ביותר בעולם לביטוחים ולביטוחי משנה. החברה, שנסחרת בNYSE, דיווחה על הכנסות של 7 מיליארד דולר בשנת 2007 לעומת 6.8 מיליארד דולר ב-2006. את הרבעון הראשון של 2008 סיימה בהכנסות של 1.9 מיליארד דולר. כמו כן היא מעסיקה כ-46 אלף עובדים ויש לה 500 סניפים הפועלים ב-120 מדינות בעולם. משנת 2003 יש לה גם נציגות בארץ, המנוהלת על ידי אילן בק.

צילום: אוראל כהן

פיטר ברייטסטון (מימין) ואילן בק

את מרב תשומת הלב בכנס קיבל פיטר ברייטסטון, ראש תחום ביטוח סביבתי ומספר שתיים באי.א.אן העולמית. ברייטסטון נחשב לאחד מחמשת הברוקרים המובילים בעולם בתחום הביטוח הסביבתי, ומטפל בחברות הנכללות ברשימת פורצ'ן 500. לדבריו, "תחום הביטוחים הסביבתיים צובר תאוצה בעולם, והפך לאחד המרכזיים בעולם הפיננסיים. קשה היום לחברה להצליח במישור הפיננסי, ובמקביל להתעלם מסוגיות חברתיות וסביבתיות". לדעתו, ביטוח רגיל אינו מספיק כיום. חברות חייבות להתייחס לתמחור הסיכונים הסביבתיים והנכסים הבלתי מוחשיים, ולבטחם בנפרד.

מבחינה רגולטורית, ארצות הברית מקדימה את אירופה. רשויות לאכיפת החוק בארה"ב החלו להטמיע תוכניות יזומות, הגורמות לחברות להתייחס לנושא הסביבתי. הנושא הועבר לממשלה כדי לחוקק חוק שיחייב חברות לחשוף את המידע הרלבנטי בדו"חות הכספיים, כדי לספק למשקיעים ולבעלי העניין שקיפות מרבית. "מהרגע שבית המשפט העליון בארה"ב קבע שפליטת פחמן דו-חמצני היא 'זיהום סביבתי', נפתחה הדלת להחלת האחריות הסביבתית על חברות, ונוצר התמריץ ליצור כיסויים ביטוחיים בהקשרים סביבתיים אחרים". לדבריו, ברוב המקרים עלויות הטיפול בבעיות נפלות על החברה, שכן בעיות זיהום סביבתי אינן מכוסות באמצעות פוליסות ביטוח רגילות.

כמה עולה ביטוח כזה?

סיימון ג'ונסון, ראש תחום סיכונים סביבתיים באי.או.אן אירופה, המזה"ת ואפריקה: "בין עשרות אלפי דולרים למיליון דולר, תלוי בסוג החשיפה, במיקום אתרי החברה, בסוג התעשייה, בגובה ההכנסות שלה, בתנאי ההסכם ובמשך הפוליסה. הביטוח הסביבתי מכסה נושאי משרה מפני פגיעות גוף, נזק לרכוש ופעולות ניקיון שצריך לבצע.

"בישראל התחום נמצא בחיתוליו. אך כאשר תחמיר הרגולציה את צעדיה ונציגי החוק ידפקו על דלתות החברה - רבים מהם יתעוררו. רק אז החברה תצטרך שלא הגנה על עצמה, אבל זה יהיה מאוחר מדי. רוב הביטוחים מופעלים לחמש שנים, ולפי סוג הביטוח, הם מכסים עלויות כגון ניקוי הזיהום והחזר כספי למפעל אם זה נאלץ לסגור את שערו במהלך ביצוע עבודות הניקוי".

איך הנושא מתומחר במאזן החברה?

ג'ונסון: "התחום פועל לפי השיטה החשבונאית, המעריכה נכסים לפי שוויים ההוגן, כלומר לפי כללי ה-IFRS. המחויבות לסביבה חייבת להתבטא במאזני החברה, ולא כהערות בדו"חות הכספיים. חברות מתחילות להבין שרכישת ביטוח נהפכת לתנאי סף מצד בעלי עניין, שיידרשו להפסיק להחביא התחייבויות סביבתיות מחוץ למאזן. כיום גובר הצורך בביטוח שמכסה את התסריטים הגרועים ביותר שעוברים בראשו של מנכ"ל, וגורמים לו להישאר ער בלילה". לדברי ג'ונסון, הביטוח הסביבתי יכול להיחפך לנכס שיחליף את ההתחייבות הפיננסית לסיכון הסביבתי, ויסיר את האידואות מהתקציב של החברה. "הביטוח הוא כלי פיננסי לא פחות חזק מכלים חשבונאיים אחרים במאזן החברה".

האם מופעל על חברות לחץ?

ג'ונסון: "יותר ויותר קבוצות מפעילות לחץ על חברות, בדרכים שונות, כגון חרם צרכנים, הפסקת השקעה והקטנת מימון. באנגליה קיים לחץ חזק מאוד של משקיעים מוסדיים. מדד Ftse 4 Good הוא אינדקס הכולל רק חברות המטפלות בנושאים החברתיים והסביבתיים. משקיעים שרואים שחברה לוקחת על עצמה סיכון סביבתי גבוה מדי לא ישקיעו בה, ערך המניות ירד והתמורה לבעלי המניות תפחת. כך לדוגמה נוהגות רוב קרנות הפנסיה באנגליה".

ג'ונסון מדגיש שבארצות הברית אין עסקאות מיזוג ורכישה שנסגרות לפני שהנושא הסביבתי ביטוחי סגור. "ביטוח הנכס הפך לפתרון לסגירת עסקאות", מספר ברייטסטון, ומוסיף: "הסיבה שדירקטורים ונושאי משרה אינם מטפלים בנושא היא שהם מפחדים לפתוח תיבת פנדורה, ורוב המנהלים מעדיפים לטמון את ראשיהם בחול. ככל שיעבור הזמן, לא תהיה ברירה אלא להבין שעדיף לא להיות חשוף לסיכון שאינך יכול לאמוד. על המנכ"ל להעסיק מנהל שתפקידו להעריך את אותם סיכונים ולטפל בהם, ולא לחכות שהיזמה תגיע מבעלי העניין".

בק, מנהל אי.או.אן ישראל: "ישנן כיום כמה חברות ישראליות המבטחות את עצמן באמצעות מבטחים בחו"ל. מדובר בעיקר בחברות בתחומי הבנייה, האנרגיה, הכימיקלים, הנדל"ן והטיפול בשפכים. רואים תזוזה אמיתית בשטח, ולא רק דיבורים".

מהו התהליך שחברה צריכה לעבור כדי למזער את הסיכונים שאליהם היא חשופה?

בק: "נציע תוכנית ביטוחית לאחר מיפוי הסיכונים שאליהם חברה חשופה. נציע לחברה תוכנית ביטוחית באמצעות אחד המבטחים המובילים בעולם בתחום איכות הסביבה, למשל XL, AIG או CHUBB. יש ללקוח הישראלי גם אפשרות להכניס מבטח ישראלי, ואז הביטוח של המבטח הבינלאומי הופך לביטוח משנה".